

NICOLAS CHOUMITZKY
М-2 Сточківський

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAINIENNE - TRIDENT

Число 2, рік видання I. 25 жовтня 1925 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 25 жовтня 1925 р.

Скінчилася конференція в Локарно. Нам доведеться ще напевно докладніше спинатися на пактах, там прийнятих, а сьогодня під свіжим враженням новини торкнемося ми тільки деяких характерних рис її, що позначилися на самих нарадах і надто виразно проступили в кінцевих промовах.

Формально — ніже одна іота не змінилася в мирових трактатах, але морально — одбулася глибока зміна: вперше по довгих роках формального замирення, але морального недовір'я зійшлися на рівній стопі, як рівний з рівним, вчораши вороги. Дотепно скарктеризував цю зміну Чемберлен: «Звідси (тоб-то з Локарно) ніхто не виходить ні переможцем, ані переможеним». Це нарешті справжній кінець світовій війні.

Та того замало. Прислухайтесь-но до тих нових нот, що їх чути звідти.

«Треба, щоб, по Локарно, нова Европа повстала», — чуємо ми з уст Бріана.

І Мусоліні вітає товаришів з заключенням «згоди, яка освячує нову Європу».

«Локарно — це не кінець, але початок співпраці довірливої поміж націями», — говорить по підписанню пактів Штреземан.

«І я вважаю, я також, — заявляє Чемберлен, — що те, що ми зробили, це не кінець, але тільки початок».

Нова ера! Нова Європа! Початок... На цьому всі сходяться.

Звичайно, так уже ведеться на урочистих засіданнях прилюдних: і вихвалюти довершене, і промовляти пишні слова. Та все ж позатим, слід цього разу підкреслити два моменти: перелом у психіці і початок співпраці — во ім'я спільних інтересів своїх націй — у європейських держав.

Що правда, тільки намічено нові шляхи, але й те вже — величезний крок наперед. Щоб той моральний мир і та реальна співпраця, що їх возвіщено в Локарно, стали фактом, треба ще багато й багато.

Але вже й сьогодня ця нова психична атмосфера, ця перша спроба мирної співпраці — це річ велика. Так коли Локарно має велику вагу для Європи і повинно позначитися на всім політичнім та економічнім житті її, то не може воно не одбитися й на наших справах.

«Заспокоені на Заході та в середній Європі, де кордони допіру стабілізувалися надовго, пише «Journal de Geneve» (18.X), — народи находяться тепер в спроможності присвятити цілком свою увагу проблемі Росії, проблемі, яка зостається єдиним великим невідомим в будучності на нашому континенті, та проблемам поза європейським, од чого залежить доля нашої цивілізації».

І коли сьогодня добра воля та широчінь і далекосяглість поглядів дозволили народам Європі знайти справжнє порозуміння в таких болючих і дражливих питаннях Заходу, то можна в цьому вбачати певні добри ауспіції. «Це показчик, — приносить телеграф вражіння з такого обережного на слово Білого Дому, — що вони (тобто народи Європи) можуть погодитися і на других питаннях поважних».

Початок нового. Нові проблеми. Чи пощастить їх незабаром вирішити? Чи можна буде навіть приступити швидко до їх розвязання, — це питання майбутнього, але сьогодня вони виступають на перше місце. І в цьому значенні наслідків Локарно для нас.

Там поставлено на порядок денній проблему Сходу, а тим самим і проблему державності української, бо без нас і поза нами нема миру в Європі.

НОВА «РЕСПУБЛІКА» НА УКРАЇНІ.

I.

На Україні до війни існував великий земельний голод. Він був наслідком непослідовної реформи панщини 1860-61 р. р. і недоречної земельної політики російського уряду після реформи. Цей земельний голод остільки давав себе знати нашим селянам, що вони тисячами здіймалися з рідних місць і шукали собі землі по всіх усюдах мало

що не всієї російської держави. Щоби урегулювати «стихію» і безладдя переселенської справи, з якою сам уряд не міг собі дати ради, губерніальні земства на Україні витворювали навіть спеціальні переселенські бюро, що ставили собі за мету організацію ріжної допомоги переселенцям.

Надії на те, що земельна реформа, запроектована українським урядом, могла б до певної міри покласти край переселенській «стихії» і створити для цілого селянства українського такі обставини, за яких воно не йшло б собі світ за очі, а працювало б на рідному ґрунті, — не справдилися. На жаль, московсько-большовицька навала, а далі й окупація України стали на перешкоді в полагодженню цієї важливої справи в життю нашого селянства. Ціла справа перейшла в спадщину окупантському урядові, який ще більше ускладнив її та надав їй де в чому виразно анти-національний і ворожий інтересам українського народу характер. Ми не маємо тут на увазі говорити про цілокупність «земельної реформи» і земельної політики окупантів на Україні. Ми хочемо ознайомити наших читачів поки що з одною тільки рисочкою цієї політики, оскільки яскравою, що вона кидає світло не тільки на останню.

Перш за все зазначимо, що колишні «сопутники» переселенської стихії і тепер не зникли на Україні. Як було це до війни, так і тепер селянє засилають своїх «ходоків» — висланців по ріжних усюдах виглядати та шукати рільної землі. І от, в той саме час, коли це діється, на Україну окупантський уряд переселяє одноліту національно чужу масу людей, перепроваджуючи всю цю справу по певному широкозакроєному програмі.

Конкретно кажучи, річ йде про те, щоб на півдні нашої Вкраїни штучно витворити нову республіку. На цей раз — жидівську*). Чубарь, голова московської експозитури в Харкові, яка офіційно звуться урядом УСРР, так і оголосив про це під час останнього з'їзду «совітів», покликаючися на «загальне законодавство про національні автономні одиниці» та на «збільшення жидівського населення на півдні України». Отже згідно з «законодавством» і з «збільшенням» зайдного населення для потреб його утворюється нова «державна» одиниця. Ще її формально і урочисто не оголошено, але фактично підготовча праця до цього широко провадиться. Територією для майбутньої республіки обрано землі над річками Дніпром та Інгульцем з виходом до Чорного моря і Одесою, як будучою столицею. Протягом 1925 року тут мають оселити сто тисяч жидівських родин. Поки що переселення відбувається добровільно. З 1926 року воно має ніби стати примусовим. Досі для жидівських колонізаторів України було відведено декретом українського Совнаркома 42 тисячі десятин; намічено цю площу в початку 1926 року збільшити ще на 30 тисяч десятин, а далі додавати до неї нові шматки землі з таким розрахунком, щоби протягом 1927 року довести

*) Ми вживаемо терміну « жидівський » так, як це прийнято в українській мові, де він не має ніякого зневажливого характеру, а просто визначає принадлежність до певної національності, як і другі аналогічні, скажемо — німецький, чеський чи що.

її до 500 тисяч десятин. Все на тих же землях понад Інгульцем, Дніпром та Чорним морем. Паралельно з колонізацією чорноморського побережжя провалиться організовано переселення жидів і в інші частини України. Так, в Таврії одведено цього року для жидівських колоністів 20 тисяч десятин і мають додати ще 15 тисяч, на Запоріжжю 5 тисяч десятин, на Криворіжжу — 9 тисяч десятин. Для перепровадження цілої справи з жидівською колонізацією в лоні самого Совнаркому утворено спеціальну організацію «Комзет», підсилену тепер новою установовою «Озет» (Общество землеустройства трудящихся евреевъ). «Комзет» отримує вказівки безпосередньо з Москви і українському Совнарному фактично не підлягає. Що до «Озета», то він цілковито ігнорує харківську експозитуру «первопрестольної» і всі справи веде безпосередньо. На таких же умовинах незалежності від української експозитури має функціонувати спеціальна кредитова установа, призначена для фінансування цілої колонізаційної справи.

Чубарь, як згадувавалося вище, заявив, що й справа переселення жидів на Україну і план утворення окремої республіки з них провадиться з огляду на зрист жидівського хліборобського населення на Україні (точніше на Херсонщині). Большевицька преса — Харківська й Київська, — а за нею й українська — Львівська — пояснює цю справу «ширими» турботами українського Совнаркому дати собі раду з поважною кількістю безробітного жидівського населення, загальне число якого доходить до 1.800.000 і уявляє собою, мовляв, певну «небезпеку» для совітської влади, поскільки йому, до того ж скученому по містах та містечках, остання не може дати ніякого заробітку. Що до пояснення пана Чубаря, то над ним нема чого поважно спинятися: цей пахолок большевицької Москви говорить те, що йому з Москви ж наказують. Так само і друга версія причин жидівської колонізації лише використовує сучасну ситуацію з безробітними жидівської національності, але по суті справи не бере увагу цілокупності чинників, що входять в гру при розгляді питання про створення окремої жидівської республіки на території України.

З проектом окремої державної одиниці жидівської національності почали носитися в Москві не 1925 р., а значно раніше. Ще в 1922 році в колах комуністичної партії поважно дебатувалася справа утворення такої одиниці на півночі України і півдню Білорусі з столицею в Гомелю. Але ця комбінація провалилася головним чином через опозицію жидівських елементів згаданої партії, які будували свою опозицію на недоцільності утворення нової національної республіки на такій бідній природній багацтвами землі, як Білорушина. В звязку з цим виникло питання про те, щоб знайти на території совітського союзу такий шматок землі, про який не можна було сказати, що він бідний. Кращого місця, після виключення Білорушини, й не можна було обрати, як південь України. В якій мірі обрання цього місця належить ініціативі большевиків, а в якій — новим чинникам, що увійшли в гру біля цієї справи, сьогодня точно сказати не можна, але в кожному разі можна ствердити, що рішаюче значіння для дальнього розвитку практичної реалізації цього проекту набули деякі в пли-

вові круги міжнародного жидівства. Коли під час останнього сіонистичного конгресу у Відні, один із делегатів виступив з протестом проти скерування жидівської колонізації замісць Палестини на Україну і туманно натякнув на темні переговори з Троцьким і на певну суму доларів (названо було 15.000.000), то цей протест був «гласом воліющого», і «інцидент» з необережним протестантам негайно був ліквідований. «Вищі інтереси» сіонизму вимагали «замняти» справу і не виносити її на «вулицю».

Але шила в мішку утати довго не можна, і воно потроху витикається із большовицько-сіонистичного мішка. Поки що ми можемо подати нашим читачам такі відомості, що торкаються цієї не зовсім ясної справи.

Два роки тому представники жидівських організацій Д-р Боген і Д-р Розен одвідали Москву і малі ширшу розмову з впливовими представниками комуністичної партії (з окрема з Троцьким і Каменевим) про сталістьsovітської влади та про можливість скерування жидівської колонізації в район Чорного моря. Які були наслідки цієї конференції, нам не відомо, але після повороту згаданих вояжерів до Америки серед тамошніх жидівських кругів почались ширитися чутки про сталість большовицької влади і про певні перспективи, що відкриваються для жидів в союзісовітських республік. Одночасно і в кругах, що впливають на політику сіонизму, стала кристалізуватися течія, що симпатизує організації масового переселення жидів на південь України і утворення там совітської жидівської республіки. В кінці 1924 р. ці думки оформилися так чітко і виразно, що певні комбінації, утворені поза офіційними лаштунками большовицько- жидівських відносин, почали перетворюватися в реальні чини. В Америці заходами тамошніх жидівських організацій і окремих прихильників жидівської колонізації на півдні України створено фонд, спеціально призначений для перепровадження цієї колонізації. Оскільки цей фонд значний, видко з інформації, оголошених відомим сіонистичним діячем Я. Жаботинським під час його лекції в Парижі 17 вересня. Згідно з цими інформаціями жидівські організації Америки виплачують совітському урядові (звичайно московському) 5.000.000 доларів на реманент жидам-переселенцям, а совітський уряд бе з платно дає їм землю в розмірі «сотень тисяч десятин». Чи ця сума — одноразова чи може будуть щорічні дотації в таких же розмірах, — про це Жаботинський не повідомляє*). З інших джерел ми знаємо, що гроші з колонізаційного фонду, утвореного в Америці, який має постійний приплів із інших світових центрів, від багатих на гроши жидівських організацій, поступають до рук совітського уряду для перепровадження справи колонізації. Е відомості, що жидівсько-американська організація «Agro-Jong» видала протягом цього року два міліони доларів. Як маються певні відомості про широку агітацію серед жидів, не лише Америки, за збільшенням колонізаційного фонду. Згаданий нами вже «Озет»

*) В газетах промайнула чутка про 25,000.000, разрахованних на п'ять років.

і друга організація жидівська «Ікор» (Селянин) розвивають в цьому напрямку велику агітацію. Одним із кульминаційних пунктів її треба визнати скликання в вересні в Філадельфії конференції жидівських організацій цілої Америки спеціально для вирішення справи про допомогу жидам-колонізаторам. Конференція вирішила питання позитивно, хоч де-які сіонистичні делегати й звертали увагу на небезпеку цього колонізаторського експерименту. Треба зазначити при цьому, що конференція з'їгнувала і поважне попередження, звернене до неї «Об'єднанням Українських Організацій» в Америці, що цілком слушно закликало проводирів конференції розважити ті ускладнення, які можуть постать в стосунках та мирнім співжитті українців з жидами в близчому майбутньому, коли штучний колонізаторський експеримент почнуть переводити в життя. Колонізаторська горячка, очевидчаки, до такого високого стопня розігріла учасників згаданої конференції, що вони перейшли до порядку дня над попередженнями, і таким чином звались підвести матеріальну базу під цілу справу підготовчої праці для утворення нової «Палестини» на території України.

Вживуючи цієї назви для означення нової державної одиниці в складіsovського союза, ми не хочемо ні іронізувати, ані ображати заінтересованих в «новопалестинських» комбінаціях. Ми підходимо до справи цілком поважно і стверджуємо, що ідея організації жидівської республіки на Україні переводиться за діяльною участю саме тих кругів, що досі і мріяли, і всіх заходів уживали для утворення жидівської державності в Палестині, там, де вона колись існувала в давні часи. Сьогодня ця ідея заламалася. Прихильники відновлення жидівської державності розкололися; замісць колишньої єдності в цій справі між ними повстав розлам. Треба було чути лекцію згаданого нами п. Жаботинського, щобі відчути, який удар концентрованим заходам сіонізму нанесено було новою позицією впливових кругів його, що вилилася в санкції ними масової колонізації жидами півдня України. Не тут вияснити складні причини, що спонукали ті круги на чолі з Д-ром Вайсманом і Н. Соколовим висловитися за скерування цієї колонізації не на стару Палестину, а на нову обітовану землю «молоком і медом текучу» — Україну. Важно підкреслити, що цей необачний і далеко йдучий своїми наслідками крок до живого зачіпає інтереси українського народу, його державності і співжиття його з жидівською людністю.

Г. Рокитний.

ПРО ШИРИНУ ЗАЛІЗНИЧОЇ КОЛІЇ НА УКРАЇНІ.

Коли будували перші залізниці в Англії, то вважали, що по рельсам возитимуть вози та брички приватних осіб. Отже, беручи на увагу конструкцію цих возів, ширину між внутрішніми краями рельсів, за проектували $4'8\frac{1}{2}'' = 1435$ " . Парламентський акт, що затвердив будову перших залізниць, ніби узаконив цю ширину. Але вже й тоді чути було голоси, що треба будувати ширшу колію. Така ширина колії

була перенесена і в Німеччину та Америку через англійські паротяги, що їх на перших порах виписувано з Англії, де їх досить швидко та добре будували. Незабаром і Франція почала будувати залізниці з тією самою шириною $4' 8\frac{1}{2}'' = 1435 \frac{m}{m}$ колії. У деяких країнах, як напр. Росії, з мілitarних причин колія була поширенна до $5' = 0,714$ саж. = $1524 \frac{m}{m}$. В Аргентині, Еспанії, Британській Індії колію роблено ще ширшею.

Року 1887 в Берні на інтернаціональному залізничному конгресі для встановлення з техничного боку найкращого сполучення ширину $1435 \frac{m}{m}$ було визнано за нормальну для ширококолійних доріг. Дійсно завдяки своєму найбільшому поширенню вона давала найкращі можливості для перевозок у міжнародному маштабі пасажирів без пересадок, а вантажу без перегрузок. Ширину для так званих вузько-колійних доріг було встановлено таку — 1 метр та 0,6 метра.

За вузьку колію висовують такі аргументи, як легчий, а значить і дешевший рельс, та рухоме майно; можливість прокладати крутіші повороти, вживати більші під'еми, що робить дешевшою будову. Все це вірно, але за те така «полегшеного типу» залізниця не зможе виконувати ту роботу, яку робить залізниця з нормальнюю колією. Крім того неприємний момент передачі грузів з одного шляху на другий. При нормальній колії з цим рахуватися нема чого. При вузькій колії треба переставляти короб воза на другі осі, щоб передати без перевантаження вантаж з однієї залізниці на другу з іншою колією. Що правда, це досить легко робиться переставлянням за поміччу ям Брейдшпрехера або підіймаючи краном верхні частини вагонів та ставлячи їх на нові осі. Але ж все це забирає багато часу та вимагає пристосуваннів.

На Україні як і в Росії ширина колії $1524 \frac{m}{m}$.

Постановою Ради Республіки у нас вирішено було свого часу перешити всю колію на нормальну західно-европейську ($1435 \frac{m}{m}$).

Цілком до такої постанови я б не приєднався і то з таких мотивів. Перешивання колії вимагає одночасно зміни осей рухомого майна. Це коштуватиме великих грошей і забере багато часу. Для ліній, що йдуть на захід і що їх будуватимуть для сполучення з західними лініями — це потрібно, бо тоді уникають загайніх перевантаженнів.

Але на Україні є де-кільки ліній, що закінчуються в портах Чорного та Озівського морів і везуть туди десятки міліонів пудів зерна та взагалі сировини. Чи треба і їх перешивати на західно-европейську колію? Ширша колія дає можливість пускати вагони з більшою під'емною силою, що для масових перевозок дуже потрібно і до чого прямуєть, бажаючи зменшити тарифні ставки. Можна сказати, що частина грузів з заходу попадає у сферу обслуговування цими дорогами і викликатиме перегрузки. Це так, але все ж це буде менша частина і не вимагатиме вже так багато турбот.

Важна перевага 5-футової колії та, що вона як ширша дає змогу лешгі збільшувати під'ємну силу товарового вагону. Нормальний вагон має під'ємну силу 16,15 тон (1000 пуд.). Тара тобто вага порожнього вагону з гальмою біля 8 тон (485-500 пуд.). Так званий підси-

лений вагон має під'ємну силу 20 тон. Отже відношення ваги тари до нормальної навантаженості 1 : 2. При міцніших важких вагонах напр. Фокс-Арбейль (катерин. заліз.) при вазі тари 17 тон під'ємна сила 36,9 тон, тобто відношення вже 1 : 2,3. Це надзвичайно важливий момент, бо він дає можливість зменшити «собі-вартість» перевозок — основу всіх залізничних витрат. Коли американці, не зважаючи на всі свої дефекти в залізничних справах, все ж таки возять дешевше, то це іменно залежить од того, що у них циркулюють великі валки з могутніми паротягами та вагонами великої під'ємної сили. Наведемо приклад: та частина експлуатаційних витрат, яка пропорційна валко-верстам та валко-годинам по відношенні до міліону пудо-верств відворотно-пропорційна складу валки. Нехай, напр., ці витрати на 100 валко-верств складають 30 карб., тоді при пересічному складі валки 30.000 пуд. брутто та відношенні корисної нагрузки вагона до повної його ваги 1 : 2, ця частина собі вартості міліона пудоверств нетто складе:

$$2 \frac{0,3 \times 1.000.000}{30.000} = 20 \text{ карбов., але коли при}$$

рівних інших умовах збільшимо пересічну вагу валки брутто до 60.000 пуд., то на міліон пудоверств одержимо:

$$2 \frac{0,3 \times 1.000.000}{60.000} = 10 \text{ карб.}$$

Ріжниця між американськими та нашими умовами не тільки в тім, що у нас пересічна вага валки 27 т. пудів, а в Америці біля 100 т. пудів, але в тім, що там відношення між повною вагою вагона та його користним вантажом рівне не 2, а 1,7 — цеб-то користний вантаж у нас 13.500 пуд., а в Америці — 67.000 пуд., то пак в 5 разів більше. Це залежить не тільки від могутності паротяга, але й від вагонів з великою під'ємною силою. Пояснюється це тим, що в Америці можливо допускати більші вантажі, як на вісь паротягу, так і на погонний метр путі. Ця остання обставина дозволяє значно зменшити відношення тари вагона до його користного навантаження. Що торкається до паротягів, то у американців залежність між силою-тяги та вантажем на вісь виявлена ще яскравіше. Сила, яка рушить валку, це тертя між рушійними осями паротягу та рельсами. Коли це тертя зменшити, намастивши, напр., рельси маслом, то валка не зможе рушити, незалежно від величини тієї роботи, яку пара при цьому робить в циліндрах. Як звісно, тертя пропорційне нагрузці. Отже сильний паротяг обовязково мусить бути важким. Збільшення ваги паротягу досягається збільшенням нагрузки на вісь (або збільшенням кількості спілених осей). У нас нормальну нагрузку для всіх ширококолійних доріг брали 16 тон на вісь, а в Америці є паротяги з нагрузкою 33 тони на вісь.

Бажано зразу переходити до цих могутніх паротягів. Але треба щоб їм відповідали і путь і рельси. Цеб-то, щоб мости були розрахо-

вані на нагрузку не 18 тон, а 40 тон, і щоби рельси могли витримати нагрузку таких важких паротягів.

Українські залізниці укладені рельсами двох типів:
клгр. штук шпал

Ia вагою 38,41 — при 1405 — можуть витрим. 18,8т.
пог.метр кілом. путі
клгр. штук шпал

IIIa » 33,48 — » » — » » 16,4т.
пог.метр кілом. путі

На Миколаївській залізниці (в Росії) лежить рельс:
клгр. шт. шпал

Ia вагою 43,56 — при 1405 — що може витрим. 21,3т
пог. мет. кілом. путі

Отже, беручи на увагу, що нам прийдеться возити сировину, або взагалі масові вантажі — слід зразу переходити до важких рельсів, важчих, ніж тип Ia, та перебудувати наші мости на більші вантажі. Це дасть можливість перейти зразу до важких американських паротягів та вагонів з великою під'ємною силою, а значить і зменшити собі вартість перевозок. За останні часи в технічній літературі стало модним питання про т. зв. «надмагістралі». Під цією назвою розуміють ті головні шляхи руху вантажу, по яких провозять не менше 120 міліонів пуд. на рік.

Починаючи з Ратенау, Кауера, Перейра, було зроблено обчислення, які вказали, що користно будувати залізниці з дуже малими нахилами та важкими типами рельсів, — звичайно, коли вони забезпечені великою кількістю вантажу.

Наши залізниці (Катериненська, Слобідська, Правобережні) в значній своїй кількості задовольняють цій вимозі. Отже природно виникає питання, чи не доцільніше ті залізниці, які йдуть до портів Чорного та Озівського морів та служать для вивозу масових вантажів, не перешивати на західну європейську колію (1435^{мм}), а тільки замінити на них рельси важчим типом, щоб мати можливість пускати могутніші паротяги (відповідно зміцнивші мости).

Звісно, це так само вимагатиме витрат і може ще більших ніж перешивка. Але ці витрати сторицею повернуться населенню, бо це дасть можливість зменшити тарифні ставки.

Е. Сокович, інженер шляхів.

Подебради, 1925 р.

ЛОКАРНО

(Від нашого кореспондента)

Під темно блакитним південним небом, на фоні сивуватих Альпів, серед зівялої зелені роскішних садів та парків, на березі чудового озера знаходиться те маленьке містечко, куди звідусіль, зібралися журналісти чекати рішення ареопага найвищих керовників світової політики. Прийшли вони, ті рішення, швидче, як гадалося; показалися конкретнішими, як можна було сподіватися і як де-хто хотів.

Так саме, як вибір Локарно, як місця осідку з'їзду, одні припиняють П. Чемберленові, щоб ще раз згадати ті дні, коли він заручався з своєю премією дружиною; другі — п. Бріянові, який хотів заручитися допомогою п. Мусоліні на всякий випадок, так саме що до швидкості закінчення конференції та несподіваної категоричності постанов її — ріжні склалися погляди. Як би воно там не було, але вибір місцевости в італійській Швайцарії був безумовно доводом бажання, щоб Мусоліні прибув теж на конференцію; і вся взагалі конференція проходила під знаком рівночасної консолідації ослаблених останніми часами стосунків з Італією і властиво не завязаних ще з Німеччиною. У певних моментах німецької тактики ніби почувалися впливи Ватикану і делікатної руки монсіньора Пачеллі, а позиція, яку зайняли італійські представники і приїзд для підписання самого «дуче» — яскраво підкреслили роль Італії.

Технічно ні одна конференція не відбувалася в таких вигідних умовах. Майже всі делегації були в одному готелі, і один з найвидатніших політиків ходив собі з однієї канцелярії до другої так ніби у приватних справах. Це надзвичайно полегшило і прискорило працю, бо всі пленарні засідання та офіційльні зустрічі були лише необхідними церемоніями, що їх старалися як найшвидче відбути й закінчити.

Особиста вартість людей, які з'їхалися на цю конференцію, теж сприяла її успішним результатам. Систематичний, у всьому послідовний п. Чемберлен, відомий «charmeur», що завжди далеко наперед передбачає, п. Бріян, прихильник великородженої світової політики Італії п. Шіялоя, нервовий, але, завжди тактовний гр. Скршинський, упертий, як комерсант п. Бенеш, соціалістичний вдома, але цілком державницький п. Вандервельде, відомий своїм глибоким розумом, врешті двоє найсильніших людей в Німеччині пп. Лютер і Штреземан, прихильники старої бісмарковської дипломатії та такої Німеччини, без якої у світі нічого не робилося б. Все це сили, які перший раз після всіх овіяніх ще димом перемоги конференцій зустрілися в новій атмосфері за одним столом.

Підписано сім умов, які всі між собою звязані, що приводять до порозуміння між Антантою і Німеччиною, вводять Німеччину, яка прийняла без застережень § 16 статуту, до Ліги Націй, але у замін допускають можливість навіть територіяльних змін у стосунках між Німеччиною а Польщею і Чехословакією. Це є величезна перемога здорової дипломатії людей, які дивлячись у будучину зрозуміли, що не в територіяльних дрібничках сюди чи туди вигнутого кордону полягає істнування держави і нації, а в належному зкоординованні сил проти значно більших небезpieczeń, які чорними хмарами насовуються на цивілізований світ.

Для короткозорих і засліплених політиків здаватися може цілком парадоксальною сама можливість дружньої співпраці поміж німцями а французами, поміж німецькою правицею та фашизмом а французьким урядом п. Пенлеве, і отже це все стає дійсністю, реалізується під впливом загроз далеко небезпечніших, як граничні сварки і взаємні економічні конфлікти. Приходить це на жаль трохи пізно, бо вже

у 1919 році треба було європейським політикам знайти цю спільну мову, треба було зрозуміти спільну мету, треба було вказати на загальну справу, яка би своїм вирішенням усіх об'єднала.

П. Бенеш заявив недавно, що підписання локарнських пактів вирішить радикально російську проблему і дасть змогу всім державам згідно до неї підійти. Це саме запевне думає п. Чемберлен, головний керовник сьогоднішніх порозумінь. На це запевне погоджується і п. Мусоліні. З цим миряться майбутні інші, кому може ще й досі примарюється у снах можливість давніх аліянсів. Це чудово розуміють і пп. Лютер та Штреземан, які сьогодня ж кинули большовикам, сьогоднішнім представникам державної Росії, торговельну конвенцію без ніякого реального значіння. Це запевне розумів і гр. Скринський, коли оце недавно розсипав у Варшаві перед п. Чичеріним перлини своєї великопанської красномовності.

Це розуміння знайшло вже деякі свої відгуки у виключенню всіх комуністів з англійської «трудової партії». Що з них головніших англійська поліція негайно, не звертаючи уваги на їх парламентарні становища, заарештувалася; в разбиттю і арешті одного з головних італійських комуністичних штабів в Ареццо, в арешті французьких комуністів депутатів Кашена і Доріо, яких навіть на поруки випустити не хотіли.

Все це результати тих дипломатичних прогулок на «Оранжевому цвіті» по Локарнському озері, за якими ми так слідкували, тих зустрічей, які усіх так цікавили.

Давали журналісти обід для делегацій, отже ми старалися крім розпитування з розумних очей п. Вандервельде, з привабливих живістю та дотепністю манер п. Бріяна, з поважної діловитості п. Шіялої, з прямих відповідей п. Лютера, з живої радості в очах під злегка іроничною усмішкою п. Чемберлена, вичитати, хто задоволений, хто вважає, що дійсно з локарнської конференції починається нова ера загально-європейської об'єднаної самооборони.

Всі здавалися задоволені, всі вірили, що пакт західній дає вільні руки всім у іншому місці, а східні арбітражні умови дають змогу урегулювати дрібні територіальні непорозуміння чи економічні труднощі згідно не тільки з спільними інтересами, а й з державним розумом, якого не затуманюють ні ендецькі самодурства, ні гакатистська гарячка, а ні, що найважніше, большевицькі підкупи. Всі на цьому ніби сходяться.

Швидко промайнуло перед нами мармурове обличча п. Мусоліні; запрошеним журналістам (було нас над 200 чоловік) він сказав, що «все сталося так, як статися повинно було».

Помимо волі прийшла до голови думка, чи відсутність п. Чичеріна, який погоджувався навіть на ролю обсерватора, його довге, хоч безкористне перебування у Берліні, успіхи польсько-литовської конференції у Лугано, яку большевики всіма впливами старалися розбити, — це те ж те, що «повинно було статися»...

Бр. де М.

Локарно. 18 жовтня. 1925 р.

НАЦІОНАЛ-СПЕКУЛЯНТИ.

З біографії Ласаля відомий нам такий епізод. На однім із перших зібрань робітничої партії, що її організував видатний соціялістичний вождь, раптом якийсь робітник закричав: «Товариші, ганьба! Зараз мені хтось потягнув з кишені гаманця». У відповідь на загальне обурення Ласаль спокійно заявив: «не хвилюйтесь, товариши. Це є доброю ознакою. Коли наші зібрання вже починають відвідувати злодії, то це означає, що справа наша набирає популярності та ширшого раз-повсюдження».

Теж саме, *mutatis mutandis*, можна сказати й українській політичній еміграції з приводу де-яких ганебних явищ, які все частіше можна спостерігати серед неї та які свідчать, що українською справою дуже цікавиться де-хто з тих верств, які не мали й не мають з ними нічого спільногого.

Дозвольте навести тут кільки прикладів.

В 1921 році у Відні почав виходити часопис «Україна» українською та французькою мовами. Хто його видавав — це, здається, і досі з певністю невідомо, але тон йому давали генерал Греков, колишній товариш міністра військових справ УНР, отаман Струк колишній деникинець, та... один з членів колишньої Директорії. Ця невеличка, але чесна компанія бувших людей раптом перетворилася в перекованіх полонофілів, складала оди польському урядові, ганьбила галичан, Петрушевича, Петлюру, кого хочете, і орієнтувалася українську справу виключно на Варшаву. Десь швидко джерела того натхнення усохли, бо, здається, на 3-му числі «Україна» припинилася. Особливістю її була політична і літературна безграмотність та нахабна брехливість. Пам'ятаю, напр., що в «Україні» друкувався комунікат всеукраїнського повстанського з'їзду, що ніби то відбувся (в 1921 р.) у Білій Церкві чи Василькові на Київщині і пояснялося, що «Україна» є офіційним органом повстанської української армії, та що при редакції «України» (у Відні!) міститься головний повстанський штаб. Одним словом, тридцять тисяч одних кур'єрів.

Через три роки той самий отаман Струк вже в компанії з махновським отаманом Хмарою виринув на шпалтах берлінського московсько-есерівського «Дня», як злій ворог української незалежності, як русофіл-федераліст і знов же таки як член якогось таємничого Українського Національного Комітету з містом осідку не то в Гданську не то в Копенгагі... Знайшлося, очевидно, нове джерело, прийшли нові замовлення.

В 1923 році у Мюнхені почав виходити «Український Козак», що зазначив місцем свого осідку... Білу Церкву і виступав не більше і не менше як орган усього українського козацтва, численного як пісок морський. У кожному числі «Козак» лаяв Скоропадського і агітував за диктатуру на Україні, в диктори ж провадив — *risum teneatis*, — нікого іншого, як тільки п. Полтавця-Остряницю, колишнього гетьманського прислужника та наперсника.

У мене зараз в руках ч. 14 «Укр. Козака», і з нього наочно видно, хто це так розпинався за таку знамениту диктатуру. Перша стаття підписана: Ів. Полтавець-Остряниця; друга: Ів. Полтавець-Остряниця; третя: Ів. Полтавець-Остряниця; четверта: Ів. Полтавець-Остряниця. І більше нікого. Правда, що в інших числах я знайшов ще деякі підписи, але все це ймення нікому в українськім суспільстві не відомі, і я боюся, що всі вони лише псевдоніми головного, а може й одинокого співробітника «Козака»... Тим часом «Козак» виходить. Очевидно і в цьому разі комусь залежало на тім, щоб мати з собою якусь купку українців, хоча би маргаринових, хоча би бутафорських.

А цими днями я одержав три числа нової газети «Голос України», що виходить в Оломунці, з пишним підзаголовком: «орган українських націоналістів». Розплутати, що це за націоналісти одразу не можна, але де-які хвостики стирчать з поміж рядків. Видає «Голос України» ніби то якийсь Богдан Грейнюк, за редакцію відповідає так само нікому невідомий Михайло Булик. Пишуть в газеті такі ж славнозвістні письменники, як і в «Українському Козакові». Вбачається окрім того ще дещо спільне з «Козаком».

Перш за все надзвичайно палкий патріотизм з квазі-козацькими вигуками; а потім та ж сама нісенитниця в політичному світогляді. Оломунецькі націоналісти вважають себе демократами, але не республиканцями; лають Скоропадського, але симпатизують монархизму; скрадаються вимовити слово «гетьманщина» (опеклись), але прагнуть диктатури. І все це в такій безграмотній формі, що навіть струківська «Україна» і «Козак» Полтавця залишаються з заду. Дозвольте процитувати кілька рядків із статті «самого» Грейнюка про республіку і демократію. Зберігаю всю авторську ортографію і прошу п. коректора не попсувати її. П. Грейнюк пише:

«Хто був в Америці, або уважно читав о Америці книжки, той знає, що Американський демократизм існує лише для де котрих Американців, в дійсності ж є глухим терміном, та при голосуванню засобом до побіди «модерньо-демократичних князів». Знов французький республіканський демократизм, недивлячись на довголітню практику, йде в розріз з демократизмом американським. Таким чином перед нами встає не оден вселюдський, збудований на принципі дійсної справедливості, державний устрій, лише дві республіки з цілком іншими поняттями, не лише о життю, але й науково з боку універсального. Для цього є надзвичайно багато доказів, але ми з певних причин говорити о них несуміємо, а тому будемо дивитися лише здалека. З попереднього бачимо що американський демократизм не має нічого спільногого з французьким, а як додамо ще й німецький то наскільки знаємо німців, настільки признаємо що не дві демократії, не дві республіки, лише три...».

Після цих близкучих міркувань п. Б. Грейнюк жорстоко розправляється з принципом коаліції і кінчає статтю не меаш близкучим рефреном: «як що коаліція покинула всі партійні гасла і керується так, як їй наказує совість і обовязки до Батьківщини, то чи е який

небудь розділ між владою монархістичною і демократично-республіканською? — На це може бути ріжна відповідь, але ні в який спосіб не може бути конкретна». Кралка!

Кому й до чого потрібна оломунецька компанія українських анальфабетів — годі збегнути, але завдання їм очевидно якесь данне, бо й вони розпочали не більше не менше, як скликання під своєю кормигою... всеукраїнського еміграційного з'їзду. Комітет по скликанню з'їзду складається з таких осіб: Т. Хомяк, В. Мелешко, І. Луцик, М. Булик, Білецький, Шахинський, Івахів і Бунчук. Чи чуло коли небудь українське громадянство ці ймення? Мушу призначатися, що для мене вони цілком нові. А що всі вони люде мудрі, це видно з того, що з'їзд свій вони скликають не в якому великому центрі, чи місці найбільшого скупчення нашої еміграції, а там таки в Оломунці — при редакції «Голоса України».

Ви скажете, що вся ця обмеженність та дитяча мистифікація шагу ломаного не варта, але тим часом хтось інакше думає, хтось це підтримує... Ясно, що для когось і цей крам потрібний, хтось і цим шляхом бажав би внести розклад та розбрат в українську сім'ю.

На превеликий жаль я до цієї пори не мав у руках «Крестьянской Украины», а є ще й така. Видаеться вона десь у Австрії російською мовою і агітує за федерацію з Московщиною... І тут звідкись вітер віє.

Підсумовуючи бачимо, що українська справа вже тепер приносила ренту. Можна бути певними, що нашій справі модерні рантиери великої школи не принесуть через свою феноменальну нездарність, але то вже не їхня вина. Кожен з них може, поклавши руку на серце, сказати: *feci quod potui*. А коли так, то, гадаю, що всі вони мають право приміститися на тій самій чорній дощці, де записані ймення старшого покоління наших державних спекулянтів та націонал-зрадників.

О. Саліковський.

Про видавничу діяльність української православної автокефальної церкви.

Всякі церковні реформи і особливо релігійна діяльність серед кожного народу і у всі часи мусить бути закріплена на письмі. Благовість слова Божого, щоби бути живою і глибоко дійсною в серцях віруючих, також мусить спіратися на друкованих виданнях.

Особливо це потрібно в наш час, коли життя ліне так прудко,, що жадній людині не встежити за всіма змінами і поступом думки.

Цю істину найвижчий керовничий орган української національної Церкви Всеукраїнська Православна Церковна Рада в Київі зрозуміла і відчула з перших кроків своєї діяльності і взагалі життя незалежної Церкви українського народу. Ще в 1918 році, коли було засноване міністерство ісповідань, на чолі котрого стояв спершу проф. Зінківський, а потім проф. О. Лотоцький, видавалися в Київі два видання церковні. Перше — місячник «Віра і Держава» і друге — щоденна

газета «Слово». На жаль ці видання не були довговічні і дуже розповсюдженні, а головно не стояли на належній рішучості в обороні повної автокефалії української православної церкви. Далі події військового часу і війни з Москвою не сприяли поновленню видавничої діяльності. Однак були засновані в Києві і в Камянці перекладницькі комітети з спеціалістів, які підготовили і навіть видали друком кілька найконечніших богослужбових книжок. В останній період перебування Директорії в Камянці, коли міністерством культів заряджував проф. І. Огієнко, було засноване спеціальне видавництво «Автокефальної Церкви». Але воно могло розвинути свою видавничу діяльність лише за кордоном, де видало кілька цікавих, популярних брошуру і цінних книжок богослужбових. Це такі потрібні нам книжки могли з'явитися у світ тільки дякуючи енергії та відданості справі редактора видавництва проф. І. Огієнка, На вигнанню також, в таборі інтернованих вояків заходами православного брацтва Св. Покрови і його голови п. о. П. Білона з допомогою п. Е. Бачинського з Женеви став виходити неперіодичний журнал «Релігійно-Науковий Вістник», якого вийшло досі 15 чисел. Журнал цей стояв на ґрунті автокефалії нашої Церкви та визначав національний епископат в Києві на чолі з митрополитом Всеч. о. Василем Липківським. Тоді ж заснувалося і благодійне видавництво «До Світла», яке видало в співробітництві з духовенством Волинським 5 книжочок. Видавало також свої книжочки для служби Божої і брацтво Св. Покрови в таборі Щипіорно.

За цей час автокефальна Церква на Великій Україні пережила найтяжчі часи нагінки большевицької влади і почала дбати про своє власне видавництво. Та ніяк не могла вона добути дозволу на це. В той час, коли обновленчеська церква видавала всякі книжки і метелики для пропаганди і навіть одержала дозвіл на видання власного органу періодичного, Всеукраїнська Православна Автокефальна Церковна Рада за те, що не хтіла втручатися в політично державні справи, а стояла на становищі дійсного відділення від держави, мусіла цілими місяцями клопотати про дозвіл надрукувати одну брошуру або богослужбову книжку. На всіх своїх конференціях ВУПАЦРада підносила необхідність мати своє видавництво і закріпляти свої позиції друкованим словом. І так ще на великих Покрівських зборах в Києві 26 Жовтня 1922 р. на доповідь о. Митрополита, бр. В. М. Чехівського і свящ. Ковбасюка збори ухвалили «про необхідність випуску часопису для захисту позицій, на яких стоїть праця і для інформацій по повітах», а також «про необхідність засновання органів церковного життя робітників слова при кожній парафії» і нарещті «про утворення спеціального фонду на видання». На великих Микільських зборах 6 Червня 1923 року поновно виникла справа з видавництвом, і зібрання ухвалило ряд резолюцій аналогичного змісту, вже більше практичного. На жаль, усі ці наміри залишилися без полагодження через незалежні обставини.

Нарешті на Микільських зборах 25-30 Травня 1924 року в Софійському соборі знову розмірковувалася справа з виданням і м. и. було ухвалено «доручити малій Раді подбати про складання в пів-

річний термін історичного нарису життя УАПЦ за пятирічча 1919-1924» На цьогорічних Покрівських зборах в жовтні певно також вирине ця так пекуча справа, також в звязку з назрілою необхідністю інформації про церкву для інших православних і інославних християнських Церков в Європі і Америці. Де-який час для цієї останньої мети був за трибуну Тронтонський «Дніпро», але на Україну він не доходить і видається лише на українській мові ще специфічними особливостями в редактуванню... Отже досі окрім кількох книжок богослужбового змісту як Ранішня, Вечірня, кількох збірників нот для співу церковного та Евангелії, які всі вже вичерпані, з друку вийшли ще: 1) Діяння Всеукраїнського Православного Церковного Собору в м. Київі 14-30 Жовтня 1921 на 43 сторінках.

2) Лист перший від ВУПЦР до Українського Православного Громадянства. Київ 5 Травня 1920 року. Друкарня А. Гросмана. На великім лін-фоліо.

3) Ухвали Першого Українського Православного Церковного Собору Київщини 22-26 Травня 1921 року в м. Київі, на 16 стор. великого розм.

Продукція не велика, але вина тут не в керовниках нашого національного церковного руху на радянській Україні! Сподіватимемося, що життя примусить там владу в цім питанню, як і в інших піти на зустріч бажанню громадянства, і наша церква отримає незабаром можливість мати свій власний орган. Тоді виступить питання про можливість його реалізації, що при сучасних засобах, якими розпоряджає тепер церква, не така вже легка справа. Але про це колись іншим разом. Тепер треба побажати, щоб усі українською мовою видавані журнали, а бажано, щоб і на чужих мовах, завели у себе відділи присвячені справі відродження нашої національної церкви і допомогли їй зміцнитися та поширити свою діяльність.

М. Кур.

ОСІННІЙ САЛОН.

18-ий Осінній Салон... Ті, що пережили героїчні часи модерного мистецтва, пам'ятують відкриття першого в 1903 році, цю велику подію що в початку двадцятого віку відзначила зрост нової орієнтації у французькому малярстві. В ту епоху замішання й непевності, утворені імпресіонізмом, ця маніфестація з'єднаних зусиль Монпарнаса і Монмартра вже робила враження початку якоїсь нової ери. Відчувалось що приходить час власне для тих, що їх досі висміювали й відкидали. Розуміється, не обійшлося без крику обурення і галасування. Але майже завжди виростає щось визначне й життезадатне з того, що викликає на перших порах собою галас, обурення чи сміх у натовпу.

Нове товариство «Осіннього Салону» відразу виявило яскраву тенденцію до реконструкції, що під її знаком пройшла перша четверті

20-го століття. Це були «дикі», новатори, що хотіли визволитися від шаблонів академичного навчання і прісного сентименталізму імпресіоністів. Без окресленого програму і якихось спеціальних гасел вони просто шукали загублених класичних шляхів; відновлювали класичну традицію наперекір безплодному академізму і шукали звязків з класиками. Вони були героями барви, хоч на цей титул претендували й імпресіоністи, але досить глянути на твори Дерена, Вляменка чи Брака, щоб переконатись, хто з них більше на нього має права. Увільнившись од впливів короткозорого, аморфного імпресіонізму що задовольнявся лише передачею даного моменту, вони використовували барву для відтворення незмінної форми.

Вояр і Бонар були передвістниками цього руху, і, не зважаючи на свою поміркованість, заховали своє місце поруч з молодими — Фляндреном, Матісоном, Фрішом, Вляменком, Дереном і найвидатнішим з них молодим еспанцем Пабло Пікасо. Осінні салони перших років проходили під знаком наслідувачів Фляндрена й Мангена, що помалу «унешкодливили» яскраву тенденцію до гармонійної упорядкованості цих двох добрих мальярів. З другого боку у групи наймолодших повстали свої наслідники, що кинулися в екстремізм, шукання за дешевою славою, і вульгарною обивательською оригінальністю.

Салон 25-го року не може бути подібним до першого Салону 1903 р. Товариство вже завоювало собі позиції; вже в 1920 р. уряд французький визнав його за «організацію громадської користі», і тепер його вистава мало чим відріжняється від де-яких інших вистав, що регулярно відбуваються в Парижі. Цьогорічний Салон можна вважати за досить цікавий. Цю цікавість збільшує для нас той факт, що в ньому взяла участь значна кількість чужинців, а між ними двое українських мальярів. З них пані Софія Левицька («Жінка, що сидить»), що завоювала собі у Парижі репутацію високоталоновитої та своєрідної мальярки, і п. Глущенко («Адам і Ева»), на якому позначилися непережиті впливи німецької школи. Одною з атракцій вистави є полотно Штеренберга, великого диктатора червоного мистецтва в С. С. С. Р., яке навело французьке громадянство і критику на дуже сумні думки, що до сучасного стану і перспектив совітського мистецтва. Справді привертають до себе увагу портрет руки Кіслінга, польського жида, та чудові рисунки японця Фуджіта.

Одна річ неприємно вражає-це тенденція до стислого наслідування, майже імітації. Картини під Коро, під Курбе, під Пікасо і під ріжних мало кому відомих Х-ів. Крім того помічається у багатьох мальярів старання показати себе «сильними», ніби Вляменк або Сегонзак, та вони прямують дотого шляхом технічних засобів, які, розуміється, самі цього враження утворити не можуть.

Але не зважаючи на ці хиби Салону, його рятують не мало цілком пристойних річей і як десять біблійних праведників, такі імена як Матіс, Фляндрен, Фріш, Кіслінг, Ломбара та інших.

О. Л. Т. - К.

ПРОПАЩИЙ ЧАС.

В 17 та 18 століттях Україна не була ще такою невідомою, забуютою в Європі, як тепер, або краще сказати протягом того, мовляв Драгоманів, «пропашного часу», що кінчився (віримо й сподіваємося) з світовою війною. Це не був той розголос, та слава, які мала Київська Русь, але все ж таки й козацька держава, в добу свого росквіту, не пройшла безслідно, і лишила в політичнім та культурнім житті свого часу певний слід, якийсь спогад.

Ось одна з дрібних ілюстрацій до цього.

* *

«Кишенський географічний словник», перекладений на французову паном Воженом з 13-го видання праці Лоренса Ечарда. В Парижі у видавця Дідо під Золотою Біблією, року 1747.

Така назва цієї на 564 стор. грубої книжки, що від графа де Бессак де ля Межі, чий підпис пожовклим атраментом і корона помітні на першій сторінці, через безліч рук, за допомогою класичного паризького букиніста з побережжа Сени, дісталася українському студентові-емігрантові.

В передмові автор каже, що складав свою працю «головним чином для тих, що читають газети та цікавляться новинами», і додає, не передбачаючи посмішки читача з 20-го віку: «а хто ж ними не цікавиться в наші часи».

Цей словник, складений для широкого середньо-освіченого загалу, найліпше може свідчити про ті відносини, які приблизно мав, про ту уяву, яку собі робив про Україну перший — ліпший посередній європеець.

Вибіраймо де що цікавіше:

«Ukraine, Ukrainia — велика європейська країна, межує на півночі з Польщею та Московщиною (Moskovie), на півдні з Малою Татарією, на заході з Молдавією. Це один з найкращих країв Європи, майже все там росте само. Поляки звали її колись: «землею молока та меду»; але війни цілковито зруйнували її, звели її мало що не на пустиню. Вона належить Полякам та Москалям. Ці останні посідають найбільшу її частину. Нарід, що там живе, зветься козаками».

«Kosakki-sa-Porovi — живуть в околицях Дніпра (Boristhene). Були в Союзі з Поляками в 1562 р., але з того часу живуть під московською владою. А що вони потім стали на бік Короля Шведського Карла XII, то Петро Великий позбавив велику кількість їх після Полтавського бою. Іхня країна зветься Україною, вони гарно збудовані, зручні, сильні, хоробрі й невтомні, але хитрі й великі пяниці. Належать до православної віри».

«Kiov, Kiovie — велике місто Польщі, столиця України, в воєводстві того ж імені. Належить Москалям».

На закінчення, бо розмір журнальної замітки не дає змоги зробити всі коментарі та висловити думки, що викликає ця стара книжка, чи навіть вибрати всі цікаві місця, для закінчення два запитання, що

не потребують одповіді: чи богато більше, чи ліпше знає сучасний європеець про Україну?... І яких подій, скільки крові треба було, щоб і Европа знову згадала про нас... Саме згадала, а не довідалася, бо пан Вожіен, міський райця Вокулерський з року 1747, подає точні і цілком ніби сучасні відомості: «Це один з найкращих країв Європи, але війни зруйнували його. Більша частина України належить Москялям, решта — Полякам..»

Б. Ч-ий.

Xроніка.

З НАШОГО ЖИТТЯ НА ЕМІГРАЦІІ.

Резолюція 2-го соціалістичного Інтернаціоналу про Україну.

27-го серпня соціалістичний конгрес у Марселі на загальному зібранні своїму ухвалив резолюцію в справі Сходу Європи, де між іншими країнами, що мають право на державну самостійність згадав і Україну (вперше). Ця резолюція зредагована так: «Інтернаціонал домагається права на самоозначення для всіх народів, поневолених договорами 1918 року та рішеннями конференції амбасадорів, а також для народів С.С.С.Р., що здобули собі державну самостійність під час революції, як Вірменія, Грузія, Україна та інші. Інтернаціонал звертається з закликом до всіх своїх членів, щоб вони енергійно боронили права національних меншин, домагаючись для меншин, що живуть на територіях збитою лавовою автономії, а для розсіяних — рівноправності та волі для рідної мови, також розвитку їх шкільництва та культури. Інтернаціонал стверджує, що тривкий мир буде забезпечено лише тоді, коли згідно з 19ст. Ліги Націй міжнародне право розвиватиметься в такім напрямі,

що стане можливою ревізія упорядкування держав та національних кордонів на підставі права на самоозначення народів, мирними засобами «мирових судів» та племінництву, щоб поневолені народи не мали чекати на своє визволення аж до війни. Інтернаціонал стверджує, що цього принципу не можна прикладти до східної Європи, доки СССР не вступить до Ліги Націй». В конгресі, що прийняв цю резолюцію, брали участь, як представники української соціал-демократичної партії: О. Безпалко, І. Бочковський, І. Мазепа, Б. та М. Матюшенки. Резолюція, ухвалена Інтернаціоналом, має певне політичне значення, користне для української справи, бо кладе край тим хиташням та застереженням, з якими досі ставилися європейські соціалісти до справи державної самостійності України. Ще більше моральне значення ухваленої резолюції, бо самий факт згадки про Україну соціалістичним Інтернаціоналом свідчить про велику внутрішню силу і правду українського національного руху, що стають вже безпередніми і для ширших кол міжнародної соціалістичної демократії.

— На конгрес християнського Інтернаціоналу, що відбувся 19-30 серпня п.р в Штокгольмі, закликано було і Українську Автокефальну Церкву в особі Митрополита її В. Липківського та Всеукраїнської Православної Церковної Ради. На жаль ні Митрополит,

ні хто інший з Київа на конгресі участі не брали. Так само й представники Української Автокефальної Церкви за кордоном --- Е. Бачинський та С. Шедухин --- не могли взяти участі в конгресі через запізнення з отриманням уповноважень з Київа. Участь представництва обмежилася через це привітальною телеграмою на адресу конгреса.

— «І л а г о в і с т н и к» — орган (інформаційного, виключно змісту) Української Православної Автокефальної Церкви мовою французькою та англійською почне публікацією в Женеві. Редактором його буде Е. Бачинський, представник цієї Церкви на Західної та Центральній Європі. Ідею видання такого органу не можна не приєднати. Вона одновідає інтересам нашої Церкви і потребам інформаційно-національної праці за кордоном.

В більшому числі журналів «V o x s t u d e n t i u m» — орган Европейської Студентської Помочі — що видається в Женеві, має бути падрукованій реферат «Про сучасну систему підготовки та виховання на Радянській Україні». Цей реферат буде прочитано українською студентською делегацією (пп. Масюкевич і Орлєцький) на конференції Европейської Студентської Помочі, що відбудеться в Женеві в кінці вересня ц. р.

**Другий з'їзд союзу
українських організацій
у Франції,
що відбувся у Парижі
15-16 серпня ц. р.**

Минуло півроку з часу першого організаційного з'їзду українських емігрантських громад, що повсталі на терені Франції.

Згадаймо отже трохи історії. Недве встигли змінити місце осідку, трохи зорієнтуватися, наши люди відразу ж ініціативно потяглися до загального об'єднання. Тому перший з'їзд пройшов більше під знаком відшукання одиного, координації, техничного

удосконалення, контакту і намічення перших кроків, форм життя в нових умовах, ані ж під знаком ревізії ідейних, політично-національних моментів. Можливо, що в цьому й потреби не було, бо загальний склад еміграції це ті, хто здебільшого зі зброєю в руках боронив українську незалежність і зостався вірним старим ідеалам української державності. Перший з'їзд стверджив ці гасла-постулати, взяв їх за підвальну свого статуту майже без дебатів, поставив на чолі свого зверхнього виконавчого органу людей в більшості випробованої національної твердості, відкинув від себе випадковий елемент, пахилений до зради національних інтересів. Отже лише після другого з'їзду розпочалася справжня організована робота, справжнє загальне організаційне життя українське у Франції.

Другий з'їзд являється таким чином вже ментом перевірки піврічного життя Союзу, його роботи; на цьому з'їзді вже має трактуватися не будучина лише, а й минуте, те, що пережито й організовано протягом 7 з половиною місяців з часу першого з'їзду.

Після цього, характеризуючого 2-ий з'їзд вступу, підійдемо більше до цього самого: скликання, хід його праці, дані з докладів Генеральної Ради і дебатів з місць, спостереження, настрої, наречії реальні висновки.

Як відомо 2-ий з'їзд Союзу відповідно статутові було скликано на 15-16 серпня с. р. у місці осідку Генеральної Ради --- Парижу з ініціативи Генеральної Ради, уповноваження якої кінчилися, з такою чергою справ: 1. Відкриття з'їзду. 2. Вибір мандатної комісії. 3. Доклад мандатної комісії. 4. Обрання Президії. 5. Прийняття і виключення членів. 6. Доклади Генеральної Ради про її діяльність. 7. Зміни статуту. 8. Демісія Генеральної Ради і Ген. Контр. Комісії. 9. Обрання нового складу Генер. Ради і Ген. Контр. Комісії. 10. Справа Всеукраїнського Емігрантського з'їзду. 11. Доклади з місць. 12. Біжучі справи. 13. Закриття. Отож, 15 Серпня о 2 год. дня на 79, рю Данфер Роншеро в

салях методиської громади, найнятих під з'їзд, зібралися звідусіль делегати українських Громад. Українське громадянство паризьке увійшло як гости. З'їзд розпочався промовою Голови Генеральної Ради п. М. Шумицького, що привітав прибувших в імені Генеральної Ради і закликав до користної і дружньої праці.

По скlyченю привітання з'їзд обирає мандатну комісію в складі п.п. Вержбіцького, Афнера і Гербанівського, які після перегляду всіх повноважень докладають з'їзові. По затвердженню докладу комісії, склад з'їзду виявляється так:

1. Громада в Шалеті — делегати: п.п. Оріхів, Гончарів, Вержбіцький, Бацуца, Татаруля, Гербанівський і Гутовський від 65 душ — 7 голосів. 2. Громада в Оден-ле-Тиш — делегат п. Афнер, від 122 душ — 12 голосів. 3. Громада в Кютоанжу — повноваження передані п. Галляфре від 90 душ — 9 голосів. 4. Громада у Франції — делегати: п.п. Шаповал М., Романів-Гловацький, Галляфре і Трохимович, 43 члени — 4 голоси. 5. Релігійно-Науковий Комітет в Парижі — делегати: п. п. Кліменко і Батир, від 24 душ — 2 голоси. 6. Українська Громада в Парижу — делегати: п.п. Косеню, Кульченко і Оліфіренко, від 34 душ — 3 голоси.

Членам Генеральної Ради і Генеральної Контрольної Комісії з'їзд надає право рішучого голосу, а саме п. п. Шумицькому, Голові Генеральної Ради, ген. Башинському, Заступникові, Токаревському-Карашевичеві, Добровольському і ген. Капустянському, членам Ген. Контрольної Комісії, решта ж членів Генеральної Ради — п.п. Бацуца, Ковальський і Галляфре, маючи мандати від організацій, по цим мандатам користувалися правом голоса.

Цалі з'їздом були прийняті у дійсні члени зараз же слідуючі організації з наданням їм права голосу відповідно десяткам членів: 1. Гурток в Юзі — делегати: п.п. Білоус, Горайн і Йоттій, від 28 душ 3 голоси, 2. Громада в Кан — делегат п. Смогоржевський від 25

душ — 3 голоси. 3. Гурток в Марен — передано повноваження п. Ковальському від 9 душ — 1 голос. 4. Ініціативна Група Укр. Емігрантів в Сен-Дені — делегат п. Загорничий від 10 душ — 1 голос. 5. Українська Громада Студентів-Емігрантів у Франції — делегат п. Петренко від 11 душ — 1 голос. 6. Громада в Коняку — делегат п. Качура від 18 душ — 2 голоси. Прийняті в члени Союзу, але не були представлені на з'їзді — Гурток в Сен-Бріс-Курсель і Гурток в Ля-Рошель. Всього на з'їзді було представлено поверх 500 душ. З'їзд мав в своєму повному складі 53 голоси.

Після встановлення уповноважень з'їзд обібрав президію в такому складі: Голова — п. Доброльський, заступник — п. Оріхів і секретар — п. Гончарів.

На внесення Генеральної Ради далі з'їзд виключає зі складу Союзу за невнесення членських внесків і бездіяльність Гурток Українознавства і Гурток Січових Стрільців.

Нарешті з'їзд приступає до заслухання докладів Генеральної Ради, центрального пункту в черзі справ своїх. При загальній увазі Голова Генеральної Ради п. Шумицький, Секретар — п. Ковальський і Скрабник — п. Бацуца вияснюють стан загальний Союзу, питання постачання праці, стан культурно-просвітньої справи, хід організаційного життя і матеріальне становище скрабниці Генеральної Ради.

Зі згаданих докладів виясняється в головних рисах, що в Союзі є сильні і добре організовані одиниці, а разом з тим і слабші, що Генеральна Рада, залежачи цілком матеріально від членів Союзу, так мовити, могла зробити лише стільки, скільки у неї було підтримки з боку окремих членів Союзу. Зокрема Генеральна Рада висвітлила справу легалізації статуту, яка ще не доведена до кінця з огляду на залежність її майже від усіх міністерств; справу культурно-освітню, яка через брак коштів поки що обмежилася лише видаванням бюллетеню Союзу (3 числа), справу бюро праці, яке

функціонувало в певній мірі що до підшукання праці для окремих безробітних осіб, але при умові контрактів твердих і техничної непідготовленності наших робітників мало що могло зробити в розумінні переведення людей з важкої праці на легшу; справу організації нових гуртків, яка проходить досить добре, не дивлячися на брак коштів у Генеральної Ради для роз'їздів Секретаря, який мусить на місцях порозуміватися що до легалізації і т. і. Доклад Скарбника Генеральної Ради, певний красномовних цифр, підвів не лише підсумок роботі Генеральної Ради, а й цілого Союзу. За 7 з половиною місяців істнування Союз мав бюджет лише в 5 з половиною тисяч франків. На ці 5 з половиною тисяч франків мусила Генеральна Рада утримувати Секретаря, канцелярію, оплачувати організаційні роз'їзди, виїзди для подагодження всяких непорозумінь Громад з роботодавцями, видавати допомоги хворим і безробітним, друкувати бюлєтень і задовольняти ще безліч всяких потреб. Стан скарбниці звернув на себе увагу особливо тих Громад, які абсолютно пунктуально вносили членські внески (де Громади в Шалеті, Оден-ле-Тіші та Гурток в Юзі), і вони запротестували проти слабкого виконання фінансового обовязку іншими членами Союзу.

Вже при виборах Президії виявила на з'їзді певна опозиційна група, але коли справа прийшла після докладів Генеральної Ради до загального обміркування діяльності зверхнього органу, то тут опозиція вже виступила зовсім виразно, устами п.п. М. Шаповала, Капустянського, Романова-Гловицького, Галіяфре, Трохимовича і представників Релігійно-Наукового Комітету п. п. Клименка та Батиря, які висунули обвинувачення в бездіяльності, марнотратстві, аполітичності, нездатності, «петлюровстві» і т. д. У відповідь на всі ці обвинувачення промовці більшості з'їзду, здебільшого не торкаючися обвинувачення Генеральної Ради, яка в останім слові має сама дати свою відповідь,

вказували на фальшивість позиції самої опозиції, яка, обвинувачуючи раз — в «петлюровстві», а раз — в аполітичності, з одного боку вимагає широкої праці, а з другого боку належить до тих організацій, що членських внесків не вносять; обвинувачують в бездіяльності, а з другого боку самі, будучи членами Генеральної Ради, ніколи не показуються на засідання її, вимагають великих видатків і протестують проти членського внеску з кожного члена Громади на користь Союзу в 5 фр.

Генеральна Рада в останім слові своєму по дебатах, визнаючи скромність результатів своєї роботи, особливо в залежності від браку коштів і тяжких умов життя і праці емігрантів, рішуче протестує проти нелояльних обвинувачень опозиції, проти чисто особистих випадків, проти нерахування з цифрами і з коротким часом, проти внесення політикаства в Союз, противного статутові і волі більшості.

По скінченню дебатів з'їзд 30-то голосами, при 8 голосах, що утрималися (члени Генеральної Ради і Генер. Контр. Комісії) проти 15 голосів опозиції (9 голосів від Кютанжу, 4 голоси Громади у Франції, 2 Релігійно-Наукового Комітету) висловлює Генеральній Раді і Генер. Контроль. Комісії довірря і подяку за переведену працю.

Слідуєча точка порядку денного з'їзду — статутові зміни — викликає значні дебати особливо що до збільшення терміну уповноважень Генеральної Ради до 1 року, що до зменшення членського внеску з 5 фр. до 3 фр. на місяць (внесок опозиції) і т. д. Отже більшість, особливо делегати з періферії, рішуче ставляться проти зменшення розміру членських внесків, як шкідливого самообезсилення; і кінець кінцем в статут вносяться лише другорядного характеру додатки про прийом і виключення членів Союзу, про незаконність передавання представництва не членам даної Громади і т. д.

Не зібралиши що до зміни статуту більшості, опозиція перед моментом перевиборів Генеральної Ради,

заявляє, що вона не буде брати участі у виборах нового складу Генеральної Ради, не подаючи жадних мотивів, хоч деякі члени опозиції залишилися й брали участь у виборах. Загалом у виборах беруть участь 38 голосів з загальної кількості 53, і майже одноголосно Генеральна Рада обирається в такому складі: Голова — М. Шумицький, 35 гол. Скарбник — Ю. Бацуца, 35 гол. Членами — Е. Башинський і Іл. Косенко, по 35 гол. і Секретарем — М. Ковальський — 35 гол. а Генеральна Контрольна Комісія обирається в такому складі: Токаржевський-Карашевич, Добровольський та Лютий. По виборах опозиція вернулася на місця. З укінченням виборів з'їзд передішов до справи Всеемігантського З'їзду. Попереду заслухав з'їзд доклади Генеральної Ради, яка перевела в цій справі анкету серед других центрів еміграції, і вирішив, ствердивши принципову бажаність такого з'їзду, доручити дальшу роботу в цім напрямі Генеральній Раді.

Тому, що дебати, розпочаті опозицією по докладам Генеральної Ради про її діяльність, а також по зміні статуту, взяли багато часу, кінець з'їзду відбувся досить прискореним темпом. І саме тоді, коли було приступлено, до докладів з місць, делегати, поспішаючи своєчасно від'їхати, почали залишати з'їзд, передаючи голоси тим своїм колегам, що лишалися. Все ж таки, не дивлячися на це, вияснилося досить багато. Були відчитані доклади делегатів Шалету, Оден-ле-Тішу, Юзу, Коняку, Кан і т. д. Виявилося, що подекуди кооперативи, свої позичкові каси, бібліотеки, інші, одержуються газети; що подекуди працювати не зле, що відносини з адміністрацією майже всюди порядні, бо українці загалом цінують як добрих робітників, в деяких організаціях є курси французької мови і т. д. З негативних явищ виявилось злісне відношення до українських організацій з московського боку, були навіть випадки нападів і побиття; трагічність незнання французької мови, що шкодить в багатьох випадках. Найбільшу

увагу делегати звернули на хиби організації відправлення робітників з Польщі, які йдуть дуже часто не знаючи, куди і на які умови, а іноді з контрактами на дуже великі строки і в тяжкі умови. Що до останньої справи, то з'їзд виніс спеціальну резолюцію, якою доторчив Генеральній Раді знестися з Українським Центральним Комітетом у Польщі і урегулювати це питання.

Закінчився з'їзд промовою Голови Генеральної Ради п. Шумицького, який, дякуючи з'їзд від імені Генеральної Ради за довіря й обіцяння матеріальної підтримки, прохав цілий Союз ще більше не забути дати духовну підтримку, яка одна лише може одухотворити цілу Громаду й довести до значних результатів роботу Союзу.

Які ж тепер напрошується висновки і спостереження з 2-го з'їзду користні чи характерні для українського емігрантського життя у Франції? Ми вже напочатку до певної міри схарактеризували склад і настрій більшості Союзу, як свідомих громадян, що твердо йшли за гаслами української державності і цю твердість донесли через всі кордони аж до Франції, до якої вони вже приїхали організовано. Організація української еміграції у Франції є т. ч. лише перебудова, перегруповання, а не робота спочатку. Йде річ не про переопінування цінностів ідейних, бо вони вже ввійшли в плот і в кров; ходить лише про техніку, про пристосування до умов. 2-ий з'їзд ці міркування рішуче ствердив, навіть з'їзда опозиція відчула це, бо ні разу не попробувала ступить на ґрунт ідейних суперечок.

Отже настрій 2-го з'їзду був цілком ділового характеру. «Улаштуймо добре окремих людей», говорили делегати, то «тоді добре буде й цілій організації, бо наша справа може змусити нас і досить довго пробути тут». Дуже прикро відчулася відсутність на з'їзді Кінотаційської Громади, правда репрезентованої, але випадково не членом її, людиною цілком сторонньою громаді, яка натурально заочно не могла передати того,

шо там є в натурі. З'їзд зрозумів це як слабість Кюнтанжської організації, а не як опозицію чи протест.

Ще один штрих до настрою. Коли на з'їзд двома нападами заявлялася одна з постатів, що вже виявила себе розкладовою роботою, з'їзд двічі змусив її ретикуватися. Це дрібниця, але треба будо бачити обличча й чути розмови.

Ми кінчимо звіт про те, що було на з'їзді, підкresленням абсолютної необхідності частого контакту Генеральної Ради з окремими організаціями.

12 жовтня 1925 р.

I. Заташанський.

В ПОЛЬЩІ.

До українського еміграційного громадянства в Річі Посполитії Польській

Український Центральний Комітет у Варшаві до українців-емігрантів у Польщі:

«Серед української еміграції в останні тижні поширилася чутка, що в скорому часі совітська влада має проголосити амнестію для тих, що боролись проти неї, і таким чином утвориться можливість для політичних емігрантів вернутися до дому для вільного перебування там та праці на користь батьківщини.

* «З різних осередків української еміграції надходять з цього природу до Центрального Комітету листи з запитаннями, чи можна вірити згаданим чуткам і коли вони правдиві, то як слід еміграції поставитися до совітської амнестії. Один з емігрантів, розповідаючи про своє страждане життя на вигнанні та про пілковиту майже втрату віри в скорий упадок большовицької влади на Україні, зазначає, що вже нема сил довше терпіти голод, холод, безробіття та всяке інше лихо, і сповіщає що в разі оголошення большевиками амнестії де-які відомі йому емігранти остаточно вирішили ско-

ристати з неї та повернутись до дому.

«Український Центральний Комітет дуже добре відає гірке, та скрутне життя більшої частини української еміграції і розуміє, яку принаду може уявляти для неї, при таких матеріальних і психичних умовах, амнестія, про яку пішли чутки. Розуміє Центральний Комітет і те, як важко подавати тепер пораду і ширу відповідь еміграції на її запитання в справі повороту на Україну; але за всім тим Комітет вважає за свій обов'язок висловитися у цій справі зі всією отвертістю та докладністю, бо це справа першорядної важості не тільки з особистого погляду кожного окремого емігранта, але і з погляду загально-національного та політичного.

«Перш за все Український Центральний Комітет мусить зазначити, що не має і, само собою, не може мати повних відомостей про майбутню совітську амнестію, але гадає, що чутки про неї не уявляють із себе нічого неправдолібного, бо всім відомо, що існування за кордоном численної української еміграції приносило і приносить окупантській владі на Україні дуже багато поважних турбот. Народ наш знає, що колишні борці за його волю й добробут не склали зброї перед ворогом, а чекають на чужині слушного часу, аби протягнути знесиленним окупацією братам руку допомоги. І ця віра в акцію та допомогу еміграції морально підтримує народні маси на Україні. Отже виникає питання, чи маємо ми право вбивати націю на нас нашого народу. Треба теж мати на увазі, що існуванням української політичної еміграції з її впливами та активною політичною діяльністю її проводирів на міжнароднім форумі пояснюється в значній мірі і та зміна большовиками національної політики на Україні, про яку всі ми знаємо. Можна з певністю сказати, що коли б не було еміграції, коли б не жила в ній велика національно-визвольна ідея, що вязала її з масами народів на батьківщині і викликала тамувесь час певні відгуки, то

володарі України не виявили б такого поспіхув задоволенню культурних потреб народу, який спостерігається в так званій українізациі. Еміграція це сіль в оці совітської влади. Обезсилити її роскласті українську еміграцію, перетягти до себе як найбільше її представників, було і залишається для большевиків пекучою потребою, а одним з засобів досягти зазначенних цілей являється амністія, яку большовики за останні п'ять літ вже не один раз проголошували.

«Але подивимося на цю справу поза національним і політичним її значінням, подивимося на неї лише з погляду інтересів тих, що з тої ємності бажали б скористати. Таких людей серед нашої еміграції була вже не одна сотня і до пів пори. Вони повірили совітським амністіям і поїхали до дому, репатріувались. Яка ж доля їх там спіткала? Більшевицькі газети сповіщали, з якою бучною урочистістю встрінули комуністи емігрантів, як грали музики, як виголослювалися проречні промови, але газети це сповіщали, що було далі. І про це ми довідуюмося з інших джерел і почали з листів, що були одержані безпосередньо від де-кого з амністованих. Отже виявляється, що большевики уважно досліджують та обмірковують минуле кожного емігранта, який повертається до дому, і залишають на місці небогатьох. Більшість емігрантів уважається небезпечними для совітської влади на Україні і висилається в Москвщину, на далеку північ і павіть у Сибір, а де-кого, вичекаши кілька місяців, Г. П. У. (бувша ченка) зовсім «виводить у росход». Це звичайна політика московських большевиків, які позбавлені всякої этики з своїх стосункам до повеленню ними людності.

Доля тих емігрантів, що з ласки московських комісарів залишаються на Україні, теж дуже гірка, бо цілими роками вони перебувають під постійним доглядом у призначених для них місцях і звичайно не мають жадної праці, жадного зарібку..На державу та

громадську службу їх взагалі заборено приймати. Обдерти та голодні, такі репатріянти починають врешті мріяти про зліденне життя, яке вони провадили на еміграції, як про втрачене щастя, і були випадки, що амністовані тікали з під догляду та нелегально поверталися знов на еміграцію, хоч це тепер і дуже важко зробити. Можемо додати до цього, що не давно кілька емігрантів студентів одержали від своїх батьків листи, в яких їх застерігають від повороту до дому, сповіщаючи, що більшість, а подекуди і всі їхні товариші загинули. Не забувайте, що це пишуть старі та немощні батьки, яким так хотілося б хоч перед смертю побачити рідних дітей. Але як раз любов до дітей примушує їх відмовитися від останньої утіхи життя.

Поруч з цим слід зазначити, що одержуються з України і такі листи, які свідчать про дуже хітке в останні часи становище більшевицької влади, причому висловлюється певність, що еміграція в скорумі часі поверне до дому без жадних ганебних амністій. Усе це факти, які промовляють самі за себе. Нехай кожний робить собі з них відповідні висновки.

28-го Вересня 1925 року.

Видавниче Т-во Ім. І. Б. Грінченка при Союзі Українців-Емігрантів у Польщі видає свій орган «На чужині», перейнявши його від Видавничого Гуртка при Варшавській Студентській Громаді. Вже вийшло ч. 3 «На чужині».

— Гурток економістів при Варшавській Студентській Громаді, заснований в минулому семестрі, налічує 10 членів. При гуртку мається невелика бібліотека і уряджуються доклади на економічні теми. В минулому семестрі було прочитано такі доклади: Г. Липовецького «Цукроварська промисловість на Україні» та Бокалю «Валютові вагання».

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

— Українська Академічна Громада при Господарчій Академії в Подебрадах видала ч. 10 (2-1) свого органу «Наша Громада» (за жовтень місяць). Журнал — літографований. Редактується живо, цікаво. Жалко, що Громада не має матеріальній змоги видавати свого органу друкованим способом: журнал вартий цього. Особливно цікаві і змістом своїм і культурним рівнем він стойть вище одноденяних «товстих» журналів, що видаються на чужині.

— «Запорожець за Дунаєм» на чеській сцені. «Наша Громада» (ч. 10) повідомляє, що популярну нашу оперету «Запорожець за Дунаєм» 12 вересня було поставлено в Подебрадах на сцені міського театру. Переклац оперети на чеську мову належить п. Маніху. І перша вистава оперети пройшла з великим успіхом, при чому всі ролі виконували чеські артисти і тільки ролю Оксани виконала артистка українських театрів п. Омелянович-Павленко. З приводу цієї вистави студентська громада Подебрад надіслала привітального листа чеській трупі.

У РУМУНІІ.

Третя Конференція.

ТЕЗИ ПО ДОКЛАДУ В. ТРЕПІНІ: «НАЙБІЛІШІ ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В РУМУНІІ.»

Організованість нашої еміграції базується на принципі саморганізації та самоутримання. Це ми бачимо на прикладі нашого Комітету та Кооперативного Товариства «Згоди». Це, а також і самий факт зібрання вже третьої по числу Конференції показує, що еміграція українська в Румунії не стратила своєї життезадатності і прагнення до суспільної праці в національно-державних інтересах.

Вислови та резолюції, які прийшлися під час всіх наших зібрань тут на чужині, свідчать, що не

вмерли і не забути наші ідеали, які полягають в пепохитній волі та стремлінні до нового відродження Самостійної Незалежної Соборної Української Держави.

Тепер, коли найгостріші питання, звязані з правним положенням еміграції, одержали більш-менш задовільняюче вирішення, настав час поширити і поглибити нашу роботу на полі суспільно-еміграційного життя як в напрямкові зміцнення своїх організацій, так і напрямкові поширення іхньої діяльності.

Інше в той спосіб еміграція збереже і надалі свої силы духовні та матеріальні — для реальної праці в сліщний час на рідному терені відродженої батьківщини у формі Самостійної Української Держави.

Виходячи з цього загального положення, Конференція пакреслює слідуючі шляхи для нашої діяльності в найближчому майбутньому:

I. ЗАВДАННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТИ.

1) Приймаючи на увагу, що одним з головних елементів, які творять і характеризують націю, є мова, а також і те, що умови, в яких вироєла наша генерація, завдяки російській політній, привели до того, що в масі наша еміграція лише поверхово знає свою мову, одним з найближчих завдань, яке вона мусить поставити собі, є удосконалення знання української мови та літератури.

Не менш важливим є також широке ознайомлення з історією українського народу. Тим більше, що більшість нашої еміграції з Великої України вироєла і вчилася під впливом російської школи та її способу розгляду історії під кутом погляду її загальноти для «російського государства».

Реально це здійснімо шляхом участь у окремих курсів, читань та рефератів по предметах української мови, літератури та історії.

Не менш важливим завданням є також дати змогу нашій академічній молоді, яка з ріжких причин не має змоги попасті до українських високих шкіл в Чехо-

Словацькій Республіні, закінчiti свою освіту. З цією метою Конференція Української Еміграції в Румунії дорукає Комітетові звернутися з проханням до українських високих інститутів в Чехо-Словачькій Республіні по змозі допомогти нашій еміграції студіювати відповідні наукові дисципліни на місцях свого перебування та уможливити справу здачі іспитів екстерном.

2) Приймаючи на увагу, що нормальний розвиток державного життя у великій мірі залежить від досвідченого та морально-бездоганного адміністраційного апарату — на обов'язку організованої української еміграції є використати своє хвилеве перебування на чужині й підготовити кадри майбутніх адміністраторів.

Конференція дорукає Комітетові заопікуватися цією справою і подбати про її організацію та про забезпечення бажаючих відповідними підручниками і відповідною літературою.

3) Самий факт перебування нашого на гостинному терені Румунії, а також і спільність українсько-румунських кордонів, вимагають уважного відношення і студіювання для ближчого ознайомлення з Румунією та її народом. Це тим більше пам'яті потрібно, що Румунія є теж державою молодою, історію розвитку та підвальні життя якої легше прослідкувати від держав старих культур. На її прикладі безумовно ми маємо чому повчитися, не кажучи вже про те, що навязання тієї під часів симпатій між ріжними колами цієї нації є в спільному інтересі як українців так і румун. Тому бажаю утворення «Румунсько-Українського Товариства» для взаємного студіювання романизму та українства. Бажаю, аби еміграційна молодь студіювала по мірі можливості в румунських школах, середніх та вищих, а також відвідувала ріжні румунські конференції та курси народних університетів, які тримаються що-річно, наприклад, в Букаренії.

4) З огляду на існування релігійних потреб серед української еміграції (говіння, хрестини, він-

чання і т. д.), і в наслідок факту розвитку та зросту значення Укр-райської Автокефальної Церкви, конче бажаю утворення і в Букарешті своєї власної української церкви, або принаймні улаштування служб Божих на український мові, чи з українськими співами.

II. ЗАВДАННЯ МАТЕРІЯЛЬНОГО ХАРАТЕРУ.

5) Економічні інтереси української еміграції вимагають теж тісного об'єднання і організації. Потреба в кредиті, в забезпеченню себе ріжними потрібними для життя предметами серед малоімучих класів, а також і наша еміграція, залагоджується в найліпший спосіб шляхом кооперативів. Тому інтереси кожного емігранта вимагають стати членом існуючого на протязі 2 з половиною років Ощацно-Позичкового Товариства «Згода», зареєстрованого в румунському Трибуналі, під павільйоном «Акорду».

6) Серед деяких кол еміграції вже давно виникла думка про утворення хліборобської кольонії з метою переходу поодиноких осіб чи груп на власне господарство.

Здійснення цієї ідеї здається теж можливе лише в спосіб товарисько-кооперативний — шляхом організації окремого коопераційного чи акційного товариства.

Доручається комітетові вiprobitи тимчасовий статут такого товариства і проголосити запис пайщиків. Пропонується також надіслати делегатів, або якимось іншим шляхом з'ясувати можливість застування хліборобської кольонії на півдні Бесарабії.

ЗАГАЛЬНО-ЕМІГРАЦІЙНИЙ

7) З огляду на неможливість наших офіційних виступів на міжнародній політичній арені, бажаним є відживлення діяльності Українського Товариства Ліги Націй, як на території Румунії, так і взагалі по цілому світі.

Періодичні з'їзди Товариств Ліги Націй відбуваються, а між тим голоси українські на них більше не лунають. Явище це є шкідливим

для справи визвольної боротьби української нації, а тому на майбутнє недопустиме.

8) Всякий рух, особливо у суспільному життю, є координацією сил більш-менш значних громадських груп, але завжди під проводом осіб, які виявляють максимум діяльності і здібні до максимума самопожерви. Тому обов'язком свідомої громадської організації є відповіднованувати таких людей.

В існуючих уже державах має місце нагорода орденами та медалями осіб, що відзначилися в бою, або на полі державно-громадської праці.

Вважаючи боротьбу української нації за Незалежну Державність бойовим фронтом, бажано було би також установити форму подібних відзначень для поодиноких осіб, видатних своєю діяльністю на національно-державному полі.

Видача таких відзначень (дипломів чи жетонів) може в майбутньому увійти також, як база для нагород та для видачі привileїв таким особам, коли вже буде встановлено нашу власну національну державу.

До того часу, поки ця справа буде вирішена в загально-українському маштабові, Конференція вважає доцільним перевести цю справу в межах Румунії.

Після приняття всіх тез докладчика Дмитром Геродотом було запропоновано заведення спеціальної регистраційної книжки.

Пропозиція ця ззвучить так:

«Серед багатьох причин, які спричинилися до окупації українських земель та до завалення відродженої Української Державності — не останню ролю відіграла роспорощеність українського суспільства та взаємне ворогування між собою окремих організованих угруповань.

Тепер всюди пакреєється процес об'єднання та самоочищення, який треба не тільки віднати, але й допомогти йому поглибитися та остаточно скристалізуватися.

Відродженна Незалежна Україна буде!

В це ми не тільки віримо. В цьому ми глибоко й безкомпромісово переконані.

Доказом цієї переконаності є та геройчна і вперта боротьба та той процес самоорганізації, який переводиться одночасно на всіх окупованих теренах України і по всьому світі на еміграції.

Отже основним завданням Української Нації є не тільки скупчувати сили для виборення та відродження своєї державності, але й забезпечити її скріплення та нормальний поступовий розвиток.

Це можливе тільки тоді, коли на всіх посадах від провідної та відповідальної і до самої звичайної — будуть стояти особи, які були би в національно-політичному відношенню *непохитними українськими державниками*, а в моральному — відзначались-би бездоганною чесністю.

Одним із засобів для досягнення цього — було-би заведення регистраційних книжок, в яких-би всюди, де єсть загально-національні осередки, региструвалося все те, що характеризує собою відношення кожного окремого громадянина до загально-визвольних змагань, як то: 1) По яких документах живе на чужині той чи інший емігрант? 2) Чи був він обібраний і до яких саме національних та громадських установ? 3) Куди та які грошові внески ним робляться і т. ін.

Відсутність такої книжки на руках той чи іншої особи, в слушний час — буде доказом того, що на чужині, в найтяжчі часи для Батьківщини, він не був у бойових лавах борців за її незалежність, а через те йому не може бути й почесного місця на світлому святі *Національно-Державного Відродження*.

Конференцією постановлено принципово ухвалити заведення регистраційних книжок, але докладніше розроблення цього питання та методів переведений його в життя передати Комітетові.

ТЕЗИ ПО ДОКЛАДУ ОЛ. ДОЛІНЮКА: «РЕПАТРІЯЦІЯ ТА РЕЕМІГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ З РУМУНІЇ».

1) Останні події на терені України, а саме: продовження політичного та економічного терору, система нищення всякого права

культурних та національних сил, свавілля правлячої касти, що совісно виконує відносно України директиви московської головки, переконують українську еміграцію в Румунії в тому, що поворот додому та репатріація в сучасний мент на батьківщину являлась би самовбийчою акцією відносно найбільш свідомих в національно-державному відношенню сил.

2) Під впливом з одному боку економичної руїни, з другого - яскраво виявленого негативного відношення західних країн до поприрення зносин з ССР, а також в побоюванні зростання на цьому тлі політичного значіння еміграції, московські окупанти знову мають намір звернутися до свого улюбленого провокаційного засобу боротьби з еміграцією, а саме: проголошення нової ампестії.

Українська еміграція в Румунії не вірить і в ширість такої амністії, ні навіть в те, що вона буде переведеною в чесний спосіб.

Для еміграції готується нова пастка, що має знову затягнути під розстріл, заслання та до вязниць нові еміграційні жертви.

Маючи це на увазі, Конференція рішуче перестерігає своє громадянство від всіх спроб повернутися додому.

3) Встановлюючи цілком негативне своє відношення до репатріації, Конференція тим часом відносно тих, хто, по персональних мотивах, не дивлячись на всі перекороги, вирішив повернути до дому, наказує Комітетові, вяснивши всю небезпеку такого повороту, разом з тим допомагати їм в разі їх незмінного рішення повернути до дому.

1) Маючи на увазі, що між румунським таsovітським урядами можуть початися переговори в справі обміну збегцями, Конференція висловлює певну надію, що ці переговори не торкнуться політичної еміграції, яка сподівається і надалі мати в такій конституційній країні, якою є Румунія, права азилу.

З метою вясnitи це питання, Конференція доручає Комітетові подати спеціальний меморандум румунському урядові в цій справі.

5) Рееміграція при сучасних умовах: (витрачання великих коштів на подорож, валютні ріжниці, відсутність в нових країнах українських допомігових центрів) - не може вважатися доцільною.

Не має жадних підстав надіятися, що реемігрантам краще жити-метися в новій країні, як в тій, з якої вони виїздять.

Зважаючи на це, Конференція перестерігає від нерозважливого бажання їхати до нових країн, замісів того, щоби зміцнювати своє економичне становище в тих країнах, де еміграції доводиться перебувати зараз.

ТЕЗИ

ПО ДОКЛАДУ ПРОФ. К. МАЦЕВІГА: «ПРО СКЛІКАННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО З'ЄЗДУ ТА УТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ГРОМАДСЬКОГО ЦЕНТРУ».

1) Ініціатива, що була виявленою на двох попередніх конференціях української еміграції в Румунії, по утворенню національного громадського центру, - зустрінула на шляхові практичного здійснення цього завдання багато перешкод різкого характеру і тому воно, і в сучасний мент стоять перед нашим громадянством як справа, що вимагає дальшої праці як в напрямкові пропаганді цієї ідеї, так і в напрямкові систематичної практичної підготовки для переведення її в життя.

2) Події останнього часу, що виявилися з часу минулої конференції, особливо яскраво підкреслюють необхідність та життєву доцільність такої центральної української організації, яка б мала безсумнівне право говорити в ім'я всього свідомого національно та державно українського громадянства та підносити свій голос в оборону державно-національних прав нашого народу в його виразно заманіфестованій перед всім світом волі до Самостійної Соборної Державності.

3) Серед цих подій перш за все заслуговує на увагу те, що не дивлячись ні на які насильства над волею українського народу в його змаганнях до державної неза-

лежності, не дивлячись на стремління поховати українське питання під охороною ріжних, наче б то остаточних траїтатів, воно і зараз не сходить з міжнародного обрію; уявляючи з себе одну з головних підвалин сталої та тривкої пасіфікації Сходу Європи.

Виявлено українським народом надзвичайна енергія в змаганнях за свої політичні та державні права, а також і швидкий розвиток національної культури як на всіх українських теренах, так у серед української політичної еміграції, в найкращий спосіб свідчать про невичерпані його сили для дальшої боротьби.

Коли ця праця відбувається в таких нелюдських умовах, як це має місце в Сovieцькій Україні, і коли приводить вона до наслідків рішучої українізації, то це не може не служити ще одним доказом того, що ідея Української незалежної Державності є Прорвідним Гаслом боротьби всього Українського Народу.

4) В таких умовах єдиний український національний центр, що об'єднував би всі ідеальні прагнення ріжких українських громадських елементів, що був би виразником таreprезентантом на зовні едині волі українського громадянства, мав би виключне значення для продовження та успішного закінчення нашої боротьби. В сучасний момент це тим більш необхідно, що з ріжких боків робляться спроби підлати сумніву найбільшій дорогі та святі укрা�їнські ідеали в тому, що їх не поділяє український нарід: то ми дізнаємося про утворення якесь митичного Всеукраїнського Селянського Союзу, який прагне до об'єднання з Московщиною, відмовляючись — іменем українського селянства — від Української Незалежної Державності; то пускаються якісь злісні чутки з ворожих нам кол, що якісь поважні українські політичні групи відмовляються від самостійності на користь проблематичної «федерації».

Українська Еміграційна Конференція в Румунії рішуче протестує проти таких провокаційних виступів та з не меншою рішучістю

заявляє, що вся вона, без ріжниці поглядів та походження незломні та непохитно провадитиме і надалі боротьбу за незалежну Україну в певній надії, що ці почуття однакові для всього свідомого Українського Громадянства.

5) Продовження практичної праці по утворенню національного центру в таких умовах уявляється особливо та настильно необхідним і повинно провадитися ріжними шляхами.

Не залишаючи рекомендований минулou конференцією шлях утворення «Ініціативної Групи», який вже дав деякі позитивні наслідки, можливо, при відповідних умовах, для скорійшого завершення організаційного періоду праці, змодифікувати його в тому напрямку, щоб уповноважити на утворення організаційного осередку такого центру 3-5 осіб з тим, щоб до них були додані представники головних еміграційних організованих центрів і щоби таким чином утворилося Бюро Центру, яке потім могло би, шляхом додаткового приєднання до нього представників все більшої кількості організацій, розвернутися в справжній громадський національний центр.

Обрання місця для такого осередку, яким могли би бути Прага або Париж, та обрання осіб до цього повинно бути дорученим Комітетові Української Еміграції в Румунії по згоді з іншими анальгічними установами.

6) При більш нормальних умовах існування української еміграції одним з найкращих шляхів до утворення національного центру було би скликання Всеукраїнського з'їзду, котрий би і обібрав такий центральний громадський орган.

При сучасних умовах, скликання Всеукраїнського З'їзду уявляється в значній мірі проблематичним, по причині відсутності коштів, перешкод в отриманню віз та величезної роспорощеності та дезорганізованості нашого громадянства.

Зважаючи на це, — було би не доцільним звязувати утворення центрального громадського органу

тільки зі скликанням з'їзду. Ці завдання нашої сучасної діяльності краще ставити поруч, не звязуючи їх органично так, щоби одно залежало від другого.

7) Передбачаючи цілком реально всі труднощі по скликанню Всеукраїнського з'їзду, але зважаючи на ті позитивні наслідки, які давби цей з'їзд для нашого національного життя, наколи-би він міг бути скликаний, а також і те, що ідея ця є висунутою частиною українського громадянства, українська еміграція в Румунії готова зробити все можливе, щоби ідея скликання всеукраїнського з'їзду була переведеною в життя. З цією метою Комітет мав-би підтримати всі доцільні та практичні в цьому напрямкові заходи і виявити необхідну ініціативу по організації підготовчої праці і, в першу чергу, по переведенню необхідної анкети та по розвиненню ширшої пропаганди цієї ідеї в першу чергу серед наших американських земляків та тамошніх організацій.

8) Одним з найбільших шансів реальности скликання з'їзду явилося би найскорше утворення вище зазначеного центрального бюро, одним із завдань якого могло би явитися переведення підготовчої праці до скликання такого з'їзду.

9) Маючи на увазі, що як скликання з'їзду, так і утворення центрального бюро вимагають в першу чергу коштів, Конференція закликає всі організації еміграційні осередки негайно приступити до утворення національних фондів, засоби яких могли би бути ужиті для зазначененої мети.

10) З метою прискорення організації центрального бюро, а тим самим і праці по утворенню національного центру та Всеукраїнсько-

го З'їзду, Третя Конференція Української Еміграції в Румунії доручає Комітетові звернутися до всіх організованих та активних українських угруповань з закликом прискорити усюди на місцях працю по об'єднанню та по централізації українських національних сил.

КОМІТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В РУМУНІЇ.

Перед виборами нового складу Комітету, член Конференції Української Еміграції в Румунії М. Пилипенко запропонував висловити подяку старому складу Комітету за його національно-віддану і громадських витриману працю в минулому, а також просити його продовжувати її й на-далі. «Настідні виборів для всіх очевидні, а тому, каже промовець, я пропоную не губити часу на переведення цієї формальності».

Слова М. Пилипенка покрила Конференція гучними оплесками.

Проф. К. Мацієвич, яко Голова Комітету, подякував Конференцію за вислови такого довірря, але рішучо настоював на дотриманню звичайного порядку виборів і на переведенню їх шляхом таємного голосування.

Таємним голосуванням переобрano старий склад Комітету, причому з 39 голосів отримали: Проф. К. Мацієвич — 38 голосів, Генерал С. Дельвіг, Полковник Г. Порохівський та Дмитро Геродот по 37 голосів, В. Треп'є — 36 голосів, Ол. Долинюк — 34 голоси, Д-р Д. Маер-Михальський — 32 голоси і яко ялен Комітету на Бесарабщину Ю. Міткевич (заочно) обраний одноголосно.

(Українтар).

ТРИЗУБ

Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, виходить що неділі у Парижі при участі видатних літературних сил під загальною редакцією Вячеслава ПРОКОНОВИЧА.

Рукописи, прислані до редакції, повинні бути писані на однім боці аркуша на машині, або від руки, але абсолютно очітко. Редакція залишає собі право скорочувати рукописи. Неприйняті рукописи переховуються протягом двох місяців і повертаються па бажання автора за його кошт. Гонорар за прийняті статті виплачується по надрукуванню.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

	на місяць	до кінця р.-
у Франції	12 фр.	33 фр.
у Чехословаччині	20 корон	55 корон.
у Польщі	4 злоті	11 злотих
у Румунії	120 лейів	330 лейів
у Німеччині	4 рен.мар.	11 р. мар.
у Сполучених Штатах Пів. Америки	1 долар	2 д. 75 ц.
у Канаді.....	1 долар	2 д. 75 ц.

Передплата приймається з першого і п'ятнадцятого кожного місяця.

Ціна окремого числа:

у Франції — 3 фр., у Чехословаччині — 5 корон, у Польщі — 1 злотий, у Румунії — 30 лейів, у Німеччині — 1 рентенмарка, у Сполучених Штатах Північної Америки — 25 центів, у Канаді — 25 центів.

Журнал набувати можна в Парижі:

на станціях метро,
на залізничних двіріях,

в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

Згодом вказано буде місця продажу в Польщі, Румунії, Чехословаччині, Канаді та Сполучених Штатах Північної Америки.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII

одиничні 9 1/2 — 11 год, вранці і 3—5 год. пополудні, крім неділь та свят.

Поштова адреса: «Le Trident» (Trzyzoub). Boîte post. №15. Paris XIII.

Адміністратор: *І.Л. ROSENKO.*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.